

Üniversite Öğrencilerinin Sigara Kullanım Sıklığı ve Sigaranın Neden Olduğu Hastalıkları Bilme Durumu

The Prevalence of Cigarette Smoking and Knowing Status for Diseases Caused by Smoking among University Students

Sıdıka Oğuz¹, Gülşah Çamcı^{2*}, Mahsum Kazan³

¹Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul/Türkiye

²Kocaeli Üniversitesi, Araştırma ve Uygulama Hastanesi, Aritmi servisi Umuttepe Kampüsü, İzmit/Kocaeli/Türkiye

³Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul/Türkiye

ÖZET

Amaç: Bir üniversitenin sağlık ve sosyal bilimlerinde okuyan öğrencilerin sigara içme durumu ve sigaranın neden olduğu hastalıkları bilme durumunu incelemek amacıyla tanımlayıcı olarak planlandı.

Gereç ve Yöntem: Eylül 2014 - Haziran 2015 tarihleri arasında, bir üniversitenin sağlık bilimleri ve sosyal bilimlerinde öğrenim gören ve araştırmaya katılmayı kabul eden 602 öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturdu. 30 soruluk bir anket formu ile veriler toplandı. Elde edilen verilerde, tanımlayıcı istatistikler ortalama, standart sapma, frekans dağılımları ve yüzde olarak verilmiştir. Ayrıca istatistiksel değerlendirmede ki-kare testi kullanılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %30.7'si erkek, %69.3'ü kız olup yaş ortalaması 20.05 ± 1.70 bulundu. Öğrencilerin %20.6'sı sigara içmekteydi. Araştırmamızda erkeklerin, sosyal bilimlerde okuyanların ve ailesinde sigara içilen öğrencilerin sigara içme oranının daha yüksek olduğu belirlendi. Sigara içen öğrencilerin başlıca sigara içme nedenleri belirgin bir soruna bağlı, merak, arkadaşlardan etkilenme ve özentisi olduğu belirlendi. Öğrencilerin %97.8'i sigaranın kardiyovasküler hastalıklara, %97.0'ı akciğer kanserine, %95.3'ü gırtlak kanserine, %94.9'u serebrovasküler hastalıklara, %92.7'si Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığına neden olduğunu bilmektedir.

Sonuç: Sağlık bilimlerindeki öğrenciler sosyal bilimlerdeki öğrencilere göre daha az sigara kullanmaktaydı. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu sigaranın neden olduğu hastalıkları bilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sigara, Üniversite Öğrencileri, Hastalıklar

ABSTRACT

Objective: It was planned as descriptive desing to determine the status of smoking and knowing status for diseases caused by smoking among students studied at health and social sciences of a university.

Materials and Methods: 602 students who volunteered to participate in the study of simple selected students, studied at Faculty of Health Sciences and Faculty of Social Sciences of a university between September 2014-June 2015. Data were collected with using a questionnaire of 30 questions. Descriptive statistics were given as mean, standard deviation, frequency distributions and percentages on collected data. In addition, chi-square test was used for statistical evaluation. The level of significance in the study was taken as $p < 0.05$.

Results: 30.7% of students were male, % 69.3 were female. Mean age of students were 20.05 ± 1.7 . Students smoking prevalence was 20.6%. In our study, it was determined that the rate of smoking was higher in men, in social sciences, and in smokers in the family. The main reasons for smoking were depending to a specific problem, curiosity, the influence of friends and affection. 97.8% and 97.0% and 95.3% and 94.9% and 92.7% of the students knew that smoking was related with diseases of cardiovascular diseases, lung cancer, laryngeal cancer, cerebrovascular diseases and Cronic Obstructif Pulmoner Disease respectively.

Conclusion: Smoking prevalence was less among the students at Faculty of Health Sciences than Faculty of Social Sciences. Most of the students knew about diseases caused by smoking.

Key Words: Smoking, University Students, Diseases

Giriş

Dünyada ve ülkemizde sigara çok önemli bir halk sağlığı sorunu haline gelmiştir. Elde edilmesi kolay,

kullanımının yasal olması nedeniyle sigara bağımlılığı en sık görülen ve en önemli madde bağımlılığı tipidir. 2012 yılında yapılan Türkiye'nin Gençlik Profili araştırmasında 15-29 yaş grubundaki erkeklerin

*Sorumlu Yazar: Uzman Hemşire Gülşah Çamcı, Kocaeli Üniversitesi, Araştırma ve Uygulama Hastanesi, Aritmi servisi, Umuttepe Kampüsü, İzmit /Kocaeli

E-Mail: gulsah_camci@hotmail.com, Tel: 0 (507) 890 79 80, Faks: 0(262) 303 80 03

Geliş Tarihi: 07.11.2017, Kabul Tarihi: 29.05.2018

%49.6'sı ve kızların %23.1'inin sigara içtiği saptanmış ve sigara içme oranı eğitim düzeyinin artması ile artmaktadır (1). Dünya Sağlık Örgütü sigarayı dünyanın en hızlı yayılan ve en uzun süren salgını olarak tanımlamaktadır. Dünyada yaklaşık 1.3 milyar insan sigara içmekte ya da bir sigara ürünü kullanmaktadır. Dünyada sigara içme yaygınlığı erkeklerde %47.5, kadınlarda ise %10.3 olup genel olarak %29 dur (2).

Sigara kullanımı gelişmiş ülkelerde azalmakta gelişmekte olan ülkelerde ise artmaktadır. Gelişmiş ülkelerde sigara kullanım oranı %20-30 civarında ve bu ülkelerde erkek kadın farkı belirgin değildir. Gelişmekte olan ülkelerde ise sigara kullanımı tipik olarak erkek davranışdır ve bu ülkelerde erkekler arasında sigara kullanım oranı %50'den daha yüksek ama kadınlarda %20'den daha düşüktür (3).

Dünyada ve ülkemizde en ölümcül hastalıklar olan akciğer kanseri, Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı (KOAH), gırtlak kanseri, kardiyovasküler ve serebrovasküler hastalıklar gibi birçok ölümcül hastalığın oluşmasında değiştirilebilen risk faktörlerinden biri de sigaradır. Sigara kullanımı, 40 kadar hastalığın kesin nedeni olduğu bilinmektedir. Sigara kullanımı kalp hastalığı ve kansere bağlı ölümlerin de üçte birinden ve kronik akciğer hastalıklarının %80'inden sorumlu olduğu saptanmıştır (4). Sigaraya bağlı bu hastalıklar önenebilir niteliktedir. Sigaraya olan bu eğilim eğer devam ederse 2030'da yılda sekiz milyondan fazla bireyin ölümüne neden olacağı tahmin edilmektedir (5).

Üniversite yaşamı, evden ve aileden ayrılma, yeni bir çevreyle karşılaşma, bir mesleğe aday olma gibi bazı olumsuz durumlara yol açmaktadır. Bu nedenle bu olumsuz durumlardan uzaklaşabilmek için öğrenciler sigara ve çeşitli madde kullanımlarına yönelmektedir (6). Al-Kubaisy ve ark. (7) Suriye'de bir üniversitede yaptığı bir araştırmada öğrencilerin %20.75'inin sigara içtiği belirtilmiştir. Bu nedenle üniversite öğrencilerinde sigara kullanımı ve sigaranın neden olduğu hastalıkların bilincinde olmaları daha fazla önem taşımaktadır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Amacı: Bir üniversitenin sağlık ve sosyal bilimlerinde okuyan öğrencilerin sigara içme durumu ve sigaranın neden olduğu hastalıkları bilme durumunu incelemek amacıyla tanımlayıcı olarak planlandı.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Araştırmanın çalışma evrenini; Eylül 2014 - Haziran 2015 tarihleri arasında, İstanbul ilinde bir üniversitesinin sağlık

bilimleri ve sosyal bilimlerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturdu. Araştırma örneklemini araştırmaya katılmayı kabul eden 602 öğrenci oluşturdu.

Veri Toplama Aracı: Veri toplamak için 30 sorudan oluşan bir anket formu araştırmacılar tarafından hazırlandı. Anketin ilk bölümünde katılımcının demografik bilgilerini, kendisinin ve ailesinin sigara içme durumlarını değerlendiren 16 soru, ikinci bölümünde katılımcıların sigara içmeye başlama nedenlerini, sigara bırakma konusundaki düşüncelerini ve sigaranın neden olduğu hastalıklar hakkındaki bilgi durumlarını değerlendiren 12 soru, üçüncü bölümde ise sigara kullanımına ilişkin yasal önlemler ve sigara fiyatları ile ilgili iki soru bulunmaktaydı.

Verilerin İstatistiksel Açısından Değerlendirilmesi: Araştırmadan elde edilen verilerin analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) paket 16,0 (SPSS, Chicago, IL) programı kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen verilerde, tanımlayıcı istatistikler ortalama, standart sapma, frekans dağılımları ve yüzde olarak verilmiştir. Ayrıca istatistiksel değerlendirmede ki-kare testi kullanılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmanın yapıldığı üniversitesinin etik kurulundan yazılı onam alındı. Araştırmaya katılan bireylerin yazılı ve sözlü bilgilendirilmiş onamları alındı. Araştırma süresince bireysel hakların korunması gerektiğinden insan hakları Helsinki Deklerasyonu'na sadık kalındı.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.05 ± 1.70 (min:17, maks:34) olarak bulundu. Öğrencilerin %69.3'ü kız, %30.7'si erkek olup, %49.8'i ikinci sınıfta okumaktadır. Öğrencilerin %63'ü sağlık bilimlerinde ve %37'si sosyal bilimlerde okumaktadır. Öğrencilerin %99.2'sinin bekar olduğu ve %38.5'inin yurttan kaldığı saptandı. %59.5'inin ilde doğduğu, %73.4'ünün ekonomik durumunun orta düzeyde olduğu saptandı. Araştırmaya alınan öğrencilerin %20.6'sının sigara içtiği, %79.4'ünün sigara içmediği belirlendi (Tablo 1).

Araştırmada sigara içen öğrencilerin başlıca sigara içme nedenleri; arkadaşlardan etkilenme (%24.4), belirgin bir soruna bağlı (%23.8), merak (%23.3) ve özentisi (%13.5) olduğu belirlendi (Tablo 2).

Araştırmada sosyal bilimlerde okuyan öğrencilerde sigara içme oranı sağlık bilimleri öğrencilerine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulundu. ($p = .000$) (Tablo 3). Araştırma kapsamında erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha fazla sigara içme oranına sahip olduğu saptandı ($p = .000$) (Tablo 4). Araştırmada

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı (n=602)

Sosyodemografik Özellikler	Sayı	(%)	
Yaş ortalaması	20.05±1.70 (min:17, maks:34)		
Sınıf	1.Sınıf	121	20.1
	2.Sınıf	300	49.8
	3.Sınıf	69	11.5
	4.Sınıf	100	16.6
	5.Sınıf	12	2.0
Bölüm	Sağlık Bilimleri *	379	63.0
	Sosyal Bilimleri **	223	37.0
Cinsiyet	Kız	417	69.3
	Erkek	185	30.7
Medeni Durum	Evli	5	0.8
	Bekar	597	99.2
	Yurtta	232	38.5
Okurken Kiminle Kaldığı	Aile/Akraba ile	202	33.6
	Arkadaşlar ile	155	25.7
	Yalnız	13	2.2
Doğum Yeri	İl	298	59.5
	İlçe	247	41.0
	Köy	57	9.5
Ekonomik Durum	İyi	116	19.3
	Orta	442	73.4
	Kötü	44	7.3
Sigara İçme Durumu	Evet	124	20.6
	Hayır	478	79.4

*Sağlık Bilimleri; Tıp, Hemşirelik, Eczacılık, Anestezi, vb. grupları kapsamaktadır

**Sosyal Bilimleri; Hukuk, Eğitim Fakültesi, vb. grupları kapsamaktadır

Tablo 2. Sigara İçen Öğrencilerin Sigaraya Başlama Nedenlerinin Dağılımı

Sigaraya Başlama Nedenleri*	n	%
Arkadaşlardan Etkilenme	47	24.4
Belirgin Bir Soruna Bağlı	46	23.8
Merak Etme	45	23.3
Özenti	26	13.5
Ailede İçen Olduğu İçin	25	13.0
Büyüdüğünü Hissetme	4	2.0

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

ailesinde sigara kullanan öğrencilerin sigara içme oranları daha yüksektir (p=.000). Öğrencilerin doğum yeri ile sigara içme oranları arasında anlamlı ilişki bulunmadı (p=.936) (Tablo 5).

Araştırmadaki öğrenciler %97.8'i sigaranın kardiyovasküler hastalıklara, %97.0'ı akciğer kanserine, %95.3'ü gırtlak kanserine, %94.9'u serebrovasküler hastalıklara, %92.7'si KOAH'a neden olduğunu düşündükleri bulundu (Tablo 6).

Tartışma

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaş ortalaması 20.05±1.7 ve öğrencilerin %20.6'sı sigara kullanmaktadır. Erkek öğrencilerde sigara içme oranı kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulundu. Türkiye Yetişkin Tütün Araştırması sonuçlarına göre 15-24 yaş grubunun her gün tütün kullanım oranı %21.7 olarak bulunmuştur (8). Üniversitemizde, Yetişkin Tütün Araştırması'nın sonuçları ile

Tablo 3. Öğrencilerin Bölümlerine Göre Sigara İçme Durumlarının Karşılaştırılması (n=602)

Sigara İçme Durumu	Bölüm				X2	p
	Sağlık Bilimleri		Sosyal Bilimler			
	n	%	n	%		
Evet	52	13.7	72	32.2	29.591	.000
Hayır	327	86.3	151	67.8		
Toplam	379	100	223	100		

X²: Ki-kare istatistiği**Tablo 4.** Öğrencilerin Cinsiyete Göre Sigara İçme Durumlarının Karşılaştırılması (n=602)

Sigara İçme Durumu	Cinsiyet				X2	p
	Kız Öğrenci		Erkek Öğrenci			
	n	%	n	%		
Evet	44	10.5	80	43.2	83.739	.000
Hayır	373	89.5	105	56.8		
Toplam	417	100	185	100		

X²: Ki-kare istatistiği

karşılaştırıldığında öğrencilerin sigara içme yüzdesi ülke ortalamasına benzerdir. Al-Kubaisy ve ark.'nın (7) Suriye de bir üniversitede yaptığı benzer bir araştırmada öğrencilerin %20.75'inin sigara içtiği, erkek öğrencilerin sigara içme oranının kız öğrencilerin sigara içme oranından daha yüksek olduğu (% 26,1'e karşın %9,5) belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerde yapılan birçok çalışmada erkek öğrencilerin sigara içme oranları kız öğrencilerden yüksek olduğu saptanmıştır (9-11). Çalışma sonuçlarımız yukarıdaki çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Çalışmamızda sosyal bilimlerinde okuyan öğrencilerin sağlık bilimlerinde okuyan öğrencilerden daha fazla sigara içtiği saptandı. Özcebe ve ark.'nın (12) dokuz üniversitede yaptığı araştırmada Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin %43'ünün sigara kullandığı, Tıp Fakültesi öğrencilerinin %15'inin sigara kullandığı belirtilmiştir. Webb ve ark.'nın (13) İngiltere'de ve Eid ve ark.'nın (14) Mısır'da üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada sosyal bilimlerde okuyan öğrencilerin sağlık bilimlerinde okuyan öğrencilerden daha fazla sigara içme oranına sahip olduğu bildirilmiştir. Tanrıkulu ve ark.'nın (15) Kars'ta yaptığı araştırmada sosyal bilimlerde okuyan öğrencilerin sağlık bilimlerinde okuyan öğrencilerden 1.41 kat daha fazla sigara içtiği belirtilmiştir. Al-Swuailem ve ark.'nın (16) ve Günbatar ve ark.'nın (17) yaptığı çalışmada sağlık bilimlerinde okuyan öğrencilerin sigara içme oranı sırasıyla %17 ve %13 bulunurken, Mergen ve ark.'nın (18) ve Talay ve ark.'nın (19) çalışmalarında ise sosyal bilimlerdeki öğrencilerin sigara içme oranları sırasıyla %45.9 ve %45.8 saptanmıştır. Araştırmamızda ve yapılan diğer

araştırmalarda olduğu gibi sağlık bilimlerindeki öğrencilerin sigara içme oranı sosyal bilimlerdeki öğrencilerin sigara içme oranından düşüktür. Bu durum sağlık bilimlerindeki öğrencilerin sigaranın sağlık üzerindeki zararlarını bilmeleri ile açıklanabilir.

Araştırmada ailesinde sigara kullanan öğrencilerin daha fazla sigara kullandığı saptandı. Yapılan benzer birkaç araştırmada ailesinde sigara içilen öğrencilerin sigara kullanım oranı ailesinde sigara içilmeyen öğrencilerin sigara kullanım oranından daha yüksek olduğu bildirilmiştir (20, 21). 2013 yılında yapılan bir araştırmada annesi sigara kullanan öğrencilerin %42.3'ü sigara kullanırken, annesi sigara kullanmayanların %20.1'inin sigara kullandığı; babası sigara kullanan öğrencilerin %34.9'u sigara kullanırken, babası sigara kullanmayanların %17.5'i sigara kullandığı belirtilmiştir (22). Öğrencilerin sigara kullanmasında ebeveynler önemli birer rol model olmaktadır. Bu çalışmada ve benzer çalışmalarda olduğu gibi ailenin sigara kullanımı çocuğun sigara kullanmasını artırmaktadır.

Çalışmamızda sigara içen öğrencilerin sigaraya başlama nedenleri arkadaşlardan etkilenme, belirgin bir soruna bağlı, merak ve özentisi olduğu bulundu. Yapılan bir araştırmada sigaraya başlamada ilk üç neden ilk sırada arkadaş grubu, ikinci stres yaşantıları, üçüncü özentinin yer aldığı belirtilmiştir (23). Kartal ve ark. (24) Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde yaptığı araştırmada sigaraya başlama nedenleri arkadaş/çevre ortamı, özentisi, kişisel ve ailevi sorunlar ve merak olduğu bildirilmiştir. Üniversite ortamının öğrencilerde yarattığı sorunlar, yeni arkadaş çevresi, merak gibi faktörlerin öğrencileri sigara kullanımına sürüklemektedir. Bu çalışmada ve yukarıdaki

Tablo 5. Ailede Sigara Kullanma Durumu ve Öğrencilerin Doğum Yeri ile Öğrencilerin Sigara İçme Durumlarının Karşılaştırılması (n=602)

Değişkenler	Öğrencilerin Sigara İçme Durumu				X2	p
	Evet		Hayır			
Ailede Sigara Kullanma Durumu	n	%	n	%		
Evet	93	75	245	51.2	22.546	.000
Hayır	31	25	233	48.8		
Toplam	124	100	478	100		
Doğum yeri						
İl	63	50,8	235	49,2		
İlçe	50	40,3	197	41,2	0.132	.936
Köy	11	8,9	46	9,6		
Toplam	124	100	478	100		

X²: Ki-kare istatistiği

Tablo 6. Öğrencilerin Sigaranın Neden Olduğu Hastalıklar İle İlgili Bilgi Düzeylerinin Dağılımı (n=602)

Sigaranın Neden Olduğu Hastalıklar	Biliyor		Bilmiyor		Toplam
	n	%	n	%	%
Kardiyovasküler Hastalıklar	589	97.8	13	2.2	100
Akciğer Kanseri	584	97.0	18	3.0	100
Gırtlak Kanseri	574	95.3	28	4.7	100
Serebrovasküler Hastalıklar	571	94.9	31	5.1	100
KOAH	558	92.7	44	7.3	100

çalışmalarda 'arkadaş, herhangi bir sorun ve stres' sigara kullanımı için bulunan gerekçelerdir. Ayrıca merak ve özentü nedenleriyle sigara kullanımı öğrencilerin kendilerini yetişkin görmelerinden ve ispat etme isteğinden kaynaklandığı düşünülmektedir

Çalışmada öğrencilerin %97.8'i sigaranın kardiyovasküler hastalıklara, %97.0'ı akciğer kanserine, %95.3'ü gırtlak kanserine, %94.9'u serebrovasküler hastalıklara, %92.7'si KOAH'a neden olduğunu düşündüğü saptandı. Adnan Menderes Üniversitesi'nde yapılan çalışmada öğrencilerin %97.6'sı sigara içiminin akciğer kanseriyle, %97.1'i kardiyovasküler hastalıklarıyla, %94.9'ü serebrovasküler hastalıklarıyla, %96.8'i gırtlak kanseriyle, %94.1'i kronik bronşit ve %94.1'i ağız kanseri ile ilişkili olduğunu bildiği bildirilmiştir (25). Günbatır ve ark.'nın (17) Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde yaptığı benzer bir çalışmada sigaranın neden olduğu hastalıklar sorusuna öğrencilerin %96.3'ü akciğer kanseri, %94.5'i gırtlak kanseri, %93.9'u kardiyovasküler hastalıklar, %91.4'ü serebrovasküler hastalıklar şeklinde cevapladıkları saptanmıştır. Talay ve ark.'nın (19) Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde yaptığı çalışmada öğrencilerin %96.0'ı sigara içiminin kalp hastalıklarına neden olabileceği şeklinde cevapladıkları bildirilmiştir. Boyacı ve ark.'nın (20) Kocaeli Üniversitesi'nde

yaptığı çalışmada öğrencilerin %94.7'si sigaranın özellikle akciğer ve kalbe zararlı olduğunu bildiklerini ifade ettikleri vurgulanmıştır. Çalışmamızda ve diğer çalışmalarda olduğu gibi öğrencilerin çoğunun sigaranın neden olduğu hastalıklar hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir.

Sağlık bilimlerindeki öğrenciler sosyal bilimlerdeki öğrencilere göre daha az sigara kullanmaktadır. Ailesinde sigara kullanan öğrencilerin sigara kullanma oranları daha fazla bulundu. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu sigaranın neden olduğu hastalıkları bilmektedir. Bu konuda ebeveynler ve arkadaş çevresi çok önemli rol modeller olmaktadır. Sigara kullanım oranlarının düşürülmesi için üniversitelerde sigara kullanımı ve zararları ile ilgili konulara daha geniş yer verilmelidir.

Teşekkür: Çalışmamıza katılmayı kabul eden tüm öğrencilere teşekkürlerimizi sunarız.

Çıkar Uyuşmazlığı: Bu çalışmada çıkar uyuşmazlığı yoktur.

Kaynaklar

1. Gür BS, Dalmış İ, Kırmızıdağ N, Çelik Z, Boz N. Türkiye'nin Gençlik Profili, Ankara: Seta Yayınları 2012; 10-30.

2. WHO. The Union monograph on TB and tobacco control: joining efforts to control two related global epidemics. Geneva: World Health Organization; The Union; 2007. WHO/HTM/TB, 2007.p.3-20. http://www.who.int/tobacco/resources/publications/tb_tobac_monograph.pdf (ET:20.12.2015).
3. Bilir N, Çakır B, Dağlı E, Ergüder T, Önder Z. Türkiye’de tütün kontrolü politikaları. DSÖ Türkiye Ofisi: DSÖ yayını, Danimarka 2010; 15-32.
4. U.S. Department of Health and Human Services. The Health Consequences of Smoking: 50 Years of Progress. A Report of the Surgeon General. Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion, Office on Smoking and Health, 2014. Printed with corrections, January 2014. p.10-30. <https://www.surgeongeneral.gov/library/reports/50-years-of-progress/full-report.pdf>. (ET:20.12.2015).
5. Ministry of Health, Primary Health Care general Directorate, “Global Adult Tobacco Survey, Turkey Report-2010” Tasarım ve Baskı: Anıl Matbaacılık Ltd. Şti. Ankara, 2010.p. 10-40. <https://havanikoru.org.tr/dosya/dokumanlar/yayinlar/GATS-Turkey-2010-ENG.pdf> (ET:20.12.2015).
6. Lanier CA, Nicholson T, Duncan D. Drug use and mental well being among a sample of undergraduate and graduate college students. J Drug Educ 2001; 31(3): 239-248.
7. Al-Kubaisy W, Abdullah NN, Al-Nuaimy H, Kahn SM, Halawany G, Kurdy S. Factors associated with smoking behaviour among University Students in Syria. Procedia - Social and Behavioral Sciences 2012; 38: 59-65.
8. Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. "Küresel yetişkin tütün araştırması Türkiye raporu 2010. Anıl Matbaacılık Yayın, Ankara, 2010. p. 9-12. <https://havanikoru.org.tr/dosya/dokumanlar/yayinlar/KYTA-Turkiye-Raporu-2010-TR.pdf> (ET:20.12.2015).
9. Al-Haqwi AI, Tamim H, Asery A. Knowledge, Attitude and Practice of Tobacco Smoking by Medical Students in Riyadh Saudi Arabia. Annals of Thoracic Medicine 2010; 5(3): 145-148.
10. Alomari Q, Barrieshi-Nusair K, Said K. Smoking prevalence and its effect on dental health attitudes and behavior among dental students. Medical Principles and Practice 2006; 15(3): 195-199.
11. Mandil A, BinSaeed A, Dabbagh R, Shaikh SA, AlSaadi, M, Khan M. Smoking among Saudi University Students: Consumption Patterns and Risk Factors. Eastern Mediterranean Health Journal 2011; 17(4): 309-316.
12. Özcebe H, Güçüz Doğan B, İnal E, Haznedaroğlu D, Bertan M. Üniversite öğrencilerinin sigara içme davranışları ve ilişkili sosyodemografik özellikleri. Türk Toraks Dergisi 2014; 15: 42-48.
13. Webb E, Ashton H, Kelly P, Kamali F. Patterns of alcohol consumption, smoking and illicit drug use in British University Students: Interfaculty Comparisons. Drug Alcohol Dependence 1997; 47: 145-153.
14. Eid K, Selim S, Ahmed D, El-Sayed A. Smoking problem among helwan university students: practical versus theoretical faculty. Egyptian Journal of Chest Diseases and Tuberculosis 2015; 64: 379-385.
15. Tanrıku AÇ, Çarman KB, Palancı Y, Çetin D, Karaca M. Kars il merkezinde çeşitli üniversite öğrencileri arasında sigara kullanım sıklığı ve risk faktörleri. Türk Toraks Dergisi 2009; 10: 101-106.
16. Al-Swuailem AS, Al-Shehri MK, Al-Sadhan S. Saudi smoking among dental students at King Saud University: Consumption patterns and risk factors. The Saudi Dental Journal 2014; 26(3): 88-95.
17. Günbatar H, Sertoğullarından B, Ekin S. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerine uygulanan sigara anket sonuçları. Van Tıp Dergisi 2009; 21(1): 29-33.
18. Mergen H, Erdoğan Mergen B, Tavlı V, Önsel K, Tan S. Assessment of Smoking Behaviors of 2509 Turkish University Students and Its Correlates: A Cross-Sectional Study. Tüberküloz ve Toraks Dergisi 2011; 59(2): 126-131.
19. Talay F, Kurt B, Tuğ T. Eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinde sigara içme alışkanlıkları ve ilişkili faktörler. Tüberküloz ve Toraks Dergisi 2008; 56(2): 171-178.
20. Boyacı H, Çorapçıoğlu A, Ilgazlı A, Başyigit İ, Yıldız F. Kocaeli Üniversitesi öğrencilerinin sigara içme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. Solunum Hastalıkları 2003; 14: 169-175.
21. Kutlu R, Marakoğlu K, Çivi S. Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi hemşirelerinde sigara içme durumu ve etkileyen faktörler. C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi 2005; 27(1): 29-34.
22. Baykan Z, Naçar M. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin sigara kullanımı ve tütün kanununa ilişkin görüşleri. Dicle Tıp Dergisi 2014; 41(3): 483-490.
23. Yazıcı H, Özbay Y. Üniversite öğrencilerinin sigara içme davranışlarının bilişsel davranışçı bir modele dayalı olarak incelenmesi. Milli Eğitim Dergisi 2006; 172: 116-125.
24. Kartal M, Mıdık Ö, Büyükakkuş A. Ondokuz Mayıs Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde sigara kullanımı ve yaşam kalitelerine etkisi. Tur Toraks Der 2012; 13: 11-17.
25. Kılıç N, Ek HN. Adnan Menderes Üniversitesi sağlık yüksek okulu ve meslek yüksek okulu öğrencilerinin sigaraya yönelik, bilgi, tutum ve davranışları. Sağlık Bilimleri Dergisi 2006; 15(2): 85-90.